

ואילו מדברי השאלות (פינהס) משמע שצריך את שניהם, כמו לגבי הוצאה מן הבעל; קול שאינו פוסק ועדות דבר המכוער (עפ"י רמב"ן). וכן פירשו הר"ד הריטב"א, וכן פסק מהרש"ל. ובש"אין לה בנים מדובר (ריטב"א).

ב. בקול הפוסק ואין שם דבר מכוער, אפשר שאפילו לכתחילה אין לאסרה על הנטען (ריטב"א. וכן משמע במאירי).

מבואר בברייתא שאם יש לה בנים (מן הראשון. רש"י ותוס') – לא תצא מן השני כל שאין עדי טומאה, שלא ילעו על בניו לומר ממזרים הם.

א. הרשב"א צדד שגם רבי מודה לכך שאם יש לה בנים לא תצא בדבר המכוער, או שמא לדעתו עדי דבר מכוער כעדי טומאה ותצא אפילו יש לה בנים [וכן נקט מהרש"ל עפ"י מהר"ם ורא"ש בדעת ר"ת לאחר שחזר בו, שעדי כיעור כעדי טומאה ותצא אפילו יש לה בנים]. ובלא עדי כיעור לא תצא אפילו בקול שאינו פוסק, ואם אין לה בנים תצא, אבל בלא עדי כיעור ובקול הפוסק – לא תצא אפילו אין בנים.

ב. הר"ף והרמב"ם וראב"ה מפרשים שיש לה בנים מן הנטען (ויש גורסים כן בברייתא עצמה. ערשב"א). ופירש הרמב"ן טעם הר"ף שאעפ"י שהולד אינו פסול אפילו זינתה עמו ודאי ואח"כ נישאה לו וילדה, מ"מ הולד מזוהם [וע' יש"ש פ"ד לה נה שהבת פגומה ואם נישאת לכהן – הבנים חללים מדרבנן. ע"ע להלן מט], וכדי שלא להוציא עליו לעז זוהמא אין מוציאים מידו.

ואף כשאין לה בנים, אם נישאה לאחר ונתגרשה ממנו, אם אח"כ כנס זה החשוד – לא יוציא (ומשמע אפילו לרבי, שהרי העמידו ברייתות הללו כרבי. וכתב הריטב"א שכן הדין אפילו בקלא דלא פסיק ובעדי כיעור).

א. הנטען על פנויה ישראלית; יש אומרים שמותר לכנסה, ואף מצוה יש בדבר, שמצינו באונס ומפתה שמצווה לקחתה לו לאשה. ויש אומרים שלא אמרה תורה אלא בודאי, אבל בקול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום את שניהם (עפ"י הרא"ש בפסקיו ובתוספותיו. והובאו שתי הדעות בשו"ע). יש אומרים שלשיטה זו איסור יש בדבר משום לזות שפתים, ומהרש"ל פירש שאין מצוה אבל גם לא איסור ממש. ואם הגיעה לעונת נידות, כתב מהרש"ל שודאי יש בדבר משום איסור לזות שפתים של איסור כרת הלכך אסור לכנסה. ויש אומרים שאם בא עליה בודאי, יישאנה אעפ"י שעברו על איסור נדה (עפ"י שו"ת רעק"א קכא ועוד).

וכתבו אחרונים שאפילו לדעה האוסרת, אם יש חשש שתצא לתרבות רעה – מותר לישאנה (עפ"י מהרי"ק קלט; רמ"א קעז,ה).

ב. מי שהשתדל או גרם וסיבב להפריד אשה מבעלה, כתבו גאוני ספרד שלא ישאנה, שסופו הוכיח שלשם כך נתכוין, ואפילו לא נטען עליה מכל מקום עבר על 'לא תחמד', ואם כנס לא יוציא אלא אם נתברר שלכך נתכוין שאז יוציא כדי שלא יהא חוטא נשכר (מובא במאירי להלן).

דפים כה – כו

- מ. מה דינם של האנשים והנשים דלהלן לענין התר נישואין, לכתחילה ובדיעבד?
- א. המוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר – האם מותר לו להחזירה?
- ב. שליח המביא גט לאשה – האם מותר לו לשאתה?
- ג. עד המעיד לאשה שמת בעלה – האם מותר לו לשאתה?

- ד. העיד שהרג הוא בעצמו את בעלה, או שהיה עם הורגיו.
ה. החכם שאסר את האשה על בעלה בגלל נדר שנדרה – האם מותר לו לישאנה?
ו. החכם שמיאנה או שחלצה האשה בפניו.
ז. עדים החתומים על גט אשה [וכן עדים החתומים על שדה מקח – מהם לקחתו מיד הלוקח?].
- א. המוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר שנדרה – לא יחזיר. חששו חכמים שמא אחר כך יותר הנדר או יוברר שהלעז היה שקרי ויטען שגירש בטעות ובניה מן השני ממזרים. כנס – סבר רבה בר רב נחמן להוכיח שצריך להוציא, ודחו דבריו.
וכן נקטו הפוסקים להלכה [שלא כדעת הראב"ד בהשגתו על הרי"ף בגטין], שאינו מוציא. ודוקא כשכנס ממש, אבל לא כשקדש בלבד. ואם החזיר וחזר וגירשה, משמע בירושלמי שרק אם יש לו בנים רשאי להחזיר משום חשש לעז, אבל אין בנים – לא יחזיר. וכן פסק הרמב"ן (ריטב"א). ויש מתירים אפילו קידש ולא כנס, ותלוי הדבר בגירסאות הירושלמי (ע' ברשב"א כאן. ו"כ הריב"ש רמב"ש"פ).
יתבאר עוד בגטין בע"ה.
- ב-ג. המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם – לא ישא את האשה הואיל ואנו סומכים על דיבורו, ואם נתיר לו לישא יש מקום ללעז ולחשד, אבל המביא גט מארץ ישראל (בלא אמירת בפ"ג ובפ"ג). (ריטב"א). ויש אומרים אפילו אמר. מאירי) – ישא שאין סומכים עליו והרי הכתב מוכיח.
וכן המעיד על האשה שמת בעלה – לא ישאנה.
כנס; רב כהנא אמר: מוציא, ורב אשי אמר: אינו מוציא. וכן שנה רב זוטי דבי רב פפי, כי האסור משום רננה – בדיעבד לא יוציא.
א. כן מבואר עפ"י פרש"י רמב"ם ועוד. וכמה ראשונים צדדו לשמוע מלשון התוספתא שבמביא גט ובעדות מיתה יוציא מפני שיש חשש איסור תורה שמא משקר (עפ"י תורא"ש ותו"י, וכן הביא הריטב"א בשם התוס'. וערמב"ן ורשב"א ובהגר"א אה"ע יו"ס"ק קכא).
ב. אם בית דין הורו שלא יכנסו ועבר על דבריהם וקנס – כתב הרא"ש בתשובה שיוציא. ומהרש"ל נקט להחמיר כן רק בעת הצורך, לפי המקום והשעה.
- ד. המעיד הרגתי בעלה של זו – לא ישאנה. רבי יהודה אומר: לא תנשא כלל על סמך עדותו. ונחלקו אמוראים בבאור מחלוקת התנאים; לדברי רב יוסף, בכל שאר עדויות שבתורה אינו נאמן בכגון זה שהרי לדבריו רשע הוא ואינו כשר לעדות (אל תשת רשע עד), וכאן סוברים חכמים שבעדות אשה הקלו (שאשה דייקא ומנסבא) והכשירו אפילו רשע וגזלן דאורייתא, ורבי יהודה סובר שלא הקלו בעדות אשה אלא בגזלן דדבריהם. לדברי רב מנשה (וכן סובר רבא), חכמים סוברים שבכל עדויות שבתורה נאמן בכגון זה כי מקבלים את עדותו למחצה, לומר שבעלה מת אעפ"י שאין מקבלים את דבריו ביחס לעצמו שאין אדם משים עצמו רשע [אבל אילו ידענו שהוא הרג – פסול, שגזלן דאורייתא פסול לעדות אשה], ורבי יהודה סובר שאי אפשר לקבל עדותו כי לדבריו רשע הוא ופסול.
הלכה כחכמים וכרבא שאין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דיבורא. והלכה כרב מנשה שגזלן דאורייתא פסול לעדות אשה [והוא הדין לכל 'רשע' דאורייתא. תו"ד], אבל ב'מסיה לפי תומו' שלא נתכוין להעיד או להתיר – נאמן (עפ"י רי"ף וש"פ).

אמר 'הרגנוהו' כלומר אני הייתי עם הורגיו – אפילו לרבי יהודה נאמן להשיאה. אעפ"י שלא אמר כן בפירוש אלא אמר רק 'הרגנוהו' – אנו מפרשים דבריו כן ואין פוסלים אותו (תוס' וש"ר).

ה. החכם שאסר את האשה על בעלה בגלל נדר שנדרה, שלא מצא לה פתח – הרי זה לא ישאנה מפני החשד. ואם התיר ואח"כ מת בעלה או גרשה – מותרת לינשא לו. ומבואר בגמרא שמדובר ביחיד מומחה, שאילו בית דין של שלשה שישב להתיר נדרה ולא התיר – אין שם חשד. חכם יחיד שכנס – לדברי רב כהנא יוציא, ולדברי רב אשי ורב זוטי לא יוציא. (וכן הלכה. רי"ף).

ו. החכם שמיאנה האשה או שחלצה בפניו, הואיל והם בית דין [שצריך שלשה לדבר, שלא כדעת האומר חליצה ביחיד]. להלן קד. – ישאנה, שבשלשה אין חשד. הרי"ף פסק שמיאון בשנים (וכן דעת הרמב"ם הסמ"ג והראב"ד) ואין חשד בשנים וכדלהלן, הלכך מותרים לשאתה.

ז. עדים החתומים על גט אשה – לא חשו חכמים לדבר ומותרים לישאנה, [וכן בשטר מקח שדה]. כתבו התוס' (עפ"י חולין מד) שאעפ"י כבעל נפש יש לו להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, ולהימנע מכך [ועצה טובה היא ומידת חסידות. ריטב"א]. והגר"א כתב שלפי טעם הירושלמי אף לכתחילה מותר, ואין כאן משום הרחק מן הכיעור. ושנים המעידים שמת בעלה; הרמ"א (יב,א) כתב שבעל נפש ירחיק מזה (וכן יש לדקדק מלשון התורה ש: 'בכל הני...'). וכן נראית דעת מהרש"ל. ויש חולקים וסוברים שבוה אין חשש כלל, מפני שגם אם היינו מסירים עדות זה שנשאה, הלא עכ"פ די להתירה עפ"י העד האחר (עפ"י נוב"י אה"ע קמא ל. מובא בפ"ת שם, ע"ש. אך י"ל שכשיש עד נוסף כבר אינה מדייקת ושוב א"א להתירה עפ"י עד אחד – ע' חדושי רעק"א כתובות כב: על תד"ה כגון). ובשלשה, יש אומרים שאין חשש כיעור אף לבעל נפש (ע' פתחי תשובה יב סק"ה בשם הלבוש). ובים של שלמה נראה שנקט לחוש אף בב"ד.

דף כו

מא. א. כל אלו האסורים לישא מפני החשד – מה הדין כשהיו להם נשים באותו הזמן, ומה הדין כשנישאה האשה לאחרים ונתגרשה או נתאלמנה – האם היא עומדת עדיין באיסורה להינשא להם? ב. האם אותם אנשים מותרים לישא את קרובותיה, והאם אותה אשה מותרת לינשא לקרוביהם של אלו, או שמא יש לחוש לחשד אף בזה?

א. החכם והמביא גט והמעיד באשה להשיאה שאסרום חכמים לשאתה – אם היה להם נשים ומתו, מותרת להם [מלבד אם היתה חולנית כשהעיד, שחוששים. מפרשים, בשם הירושלמי]. ואם גרשו נשותיהם, יש לחוש לחשד שנתנו עיניהם בזו וגירשו את נשותיהן. ואולם אם היתה ביניהם קטטה מעיקרא (בענין שסיבתו ידועה. מאירי), קודם שבא מעשה זה לפנייהם – אין חשד. וכן אם האשה הרגילתם והתחילה בקטטה ובשל כך נתגרשה – אין חשד (והכל לפי ראות הדיין. מאירי).

נשים הללו שנישאו לאחרים ונתגרשו או נתאלמנו – מותרות לינשא להם.
יש מי שמתיר לשאתה באופנים הללו גם בדין נטען על השפחה והנכרית (עפ"י ר"א מן ההר).
ויש מי שאוסר (רי"ד).

ב. הנשים הללו שאסרום להינשא לאותם אנשים מפני החשד, מותרות להינשא לבניהם או לאחיהם וכל שכן לאביהם, ולא חששו משום עצת זימה בכך שהיא נישאת לקרובו ויהא רגיל אצלה. אבל להיפך, הנטען מן האשה – אסור באמה ובבתה, ובאחותה (בחייה. להלן צו.).
וטעם החילוק, אם משום שהנשים הקרובות רגילות להיות זו עם זו יותר מן האנשים, או משום שאינן מקפידות כל כך על בעליהן שהרי אינו נאסר עליהן אם יזנה – לכך כשהחשוד נושא את קרובתה חששו שמא יהא רגיל אצל חשודתו, משא"כ כשהאשה נישאת לקרוביו.
א. אמה בתה ואחותה – לאו דוקא אלא הן ותולדותיהן בכלל, כלומר אמה ואם אמה, וכן בת בתה וכד' (רמב"ם איסור"ב ב, יא ועוד). ויש מתירים מצד הדין מפני ששאר קרובות אינן רגילות לבקר כמו אמה ובתה (עריטב"א ונמו"י צו. וע' משנה למלך שם בשם רבנו ירוחם).
כנס את אמה או בתה ואחותה – לא יוציא (תוספתא, מובאת בראשונים). ואפילו ודאי בא עליה (עפ"י רמב"ם איסור"ב ב). הנחשד על האשה והיא רגילה לבקר את אשתו וא"א להפרישה משם, יש אומרים שכופים להוציא את אשתו (ערמ"א טו, כו וט"ז). ויש אומרים שרק בחמותו הנחשדת אמרו כן (ע' משל"מ שם – עפ"י הירושלמי י, ו).
ב. בזנות ודאית, החמיר מהרש"ל שאין לאשה המזונה להינשא לבנו או לאחיו של האיש המזונה.

פרק שלישי

מב. שתי אחיות שנפלו ליבום מבעליהן שמתו – מה דינן כשנפלו לפני אח אחד, שני אחים או שלשה?

שתי אחיות שנפלו ליבום – חולצות ולא מתיבמות. ונחלקו הדעות בטעם הדבר (כמפורט לעיל יז–יח), אם משום שיש זיקה והרי כל אחת מהן אסורה על היבום בשעת נפילתה משום אחות–זקוקתו [ואף בכמה אחים אפשר שיש זיקה], או אף אם אין זיקה חשובה לאסור קרובותיה של הזקוקה, אסור משום ביטול מצות יבמין – שאם ייבם אחת תצא אחותה ללא יבום וחליצה משום אחות–אשתו. וגם כשיש שני אחים לפנינו, חוששים שמא לאחר שייבם האחד אחת מהן ימות האח השני ונמצאת השניה יוצאה ללא יבום וחליצה. ומשמע בגמרא שאם קיימים שלשה אחים או יותר, לפי הטעם האחרון אין איסור לייבם, שלמיתת שנים אין חוששים.

למאן דאמר יש זיקה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין כדלקמן, כל אחד מהאחים צריך לחלוץ לכל אחת מהאחיות.

[חלץ תחילה לזו שנפלה שניה; לדברי רבי יוחנן, הראשונה מותרת ליבום כי חזרה להיתרה הראשון. ודחה רבי יוחנן את משנתנו שאין במשמע כן. ולדברי רב אפילו חלץ לראשונה הותרה השניה ביבום (עפ"י גמרא להלן כו: ופרש"י. ויש אומרים שלרב לעולם שתייהן חולצות. עתוס' שם)].

לדברי רבי אברהם מבורגוייל נוקטים כדברי רבי יוחנן, ואף על פי שכל אחד מן האחים צריך לחלוץ, הותרה היבמה הראשונה להתיבם לאחר שחלצו לאחותה, ואין איסור משום 'אחות חלוצתו' כשהחליצה נצרכה משום חיזור על כל האחים בלבד.

ור"י ושאר פוסקים חולקים וסוברים שגזרו בכל אופן שלא לייבם [אם משום שכל אחד מהאחים חולץ והרי אסורות משום אחות-חלוצתו, אם משום חשש ביטול מצות יבמין שחוששים למיתת האח השני, אם משום שאנשים לא יבחינו בין חלץ לראשונה לחלץ לשניה]. ואולם אם קדם האחד וחלץ לשניה – הותרה הראשונה כדברי רבי יוחנן (יש"ש).

דפים כו – כז

מג. מה הדין במקרים הבאים?

- א. שלש אחיות שנפלו ליבום לפני שני אחים בזה אחר זה או ביחד.
  - ב. שתי אחיות שנפלו ליבום הן וצרותיהן.
  - ג. שתי נשים שנפלו ליבום מאח אחד, ועשה מאמר באחת מהן או נתן לה גט, או שעשה מאמר באחת ונתן גט לשניה.
  - ד. שתי אחיות שנפלו ליבום ומתה אחת מהן.
- א. שלש אחיות שנפלו לפני שני אחים לייבום; –

רבה בר רב הונא אמר רב: לדברי האומר יש זיקה, זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית צריכה חליצה משניהם, שכיון שיש זיקה וכל אחת אסורה על היבום משום אחות-זקוקתו הרי חליצתה חליצה גרועה, וסובר רב חליצה פסולה (= גרועה) צריכה לחזור על כל האחים. ומדובר כשנפלו בזה אחר זה, באופן שחלץ לראשונה קודם שנפלה לפניו השניה, אבל אם לא הספיק לחלוץ לאחת עד שנפלה האחרת, גם הראשונה והשניה צריכות חליצה מכל אח ואח כיון שיש זיקה ושתיהן אסורות משום אחות-זקוקה וחליצה גרועה היא וצריכה לחזור על כל האחים. ולדעת האומר אין זיקה (וכן סובר רב עצמו), די לכל אחת חליצה אחת.

לפרש"י משמע שלדעת האומר אין זיקה זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית צריכה חליצה מאחד מהם. ולדעת ר"י בתוס' למ"ד אין זיקה אפשר שאחד יחלוץ לשלשתן, שלדעה זו חליצה גרועה פוטר את המשובחת הימנה.

שמואל חולק וסובר שבחליצה פסולה אין צריך לחזור על כל האחים, הלכך די לשלישית בחליצה מאחד מהם [והשתים הראשונות, לא יחלוץ להן אח אחד, מפני שזה שחלץ לאחת אסור באחרת משום אחות-חלוצתו וחליצתו בה גרועה מחליצת אחיו שלא חלץ, הלכך יחלוץ השני שחליצתו משובחת יותר]. ולפי אפשרות אחרת בגמרא מתפרשים דברי שמואל כפשוטן, שאחד יכול לחלוץ לכולן [שאין הבדל לדעת שמואל בין חליצה גרועה לחליצה משובחת יותר אלא לענין הצרות כדלהלן].

נחלקו הראשונים בפסק ההלכה; הראב"ד והרשב"א (כאן ולהלן נ: וכ"מ מרש"י שם שפירש כן סתם מתני') נקטו (עפ"י הרי"ף) שהלכה כשמואל ואין האמצעות צריכה חליצה משניהם (וכן נקטו התוס' והרא"ש, כי כן משמע שסובר רבי יוחנן להלן. וכן כתב מהר"ם חלאה (בתשובה קמ) בשם 'כלהו רבוותא'). והעתיק הרי"ף את האבעית אימא' שבגמרא שאחד יכול לחלוץ לכולן. וכתב הראב"ד שלכתחילה זה יחלוץ לאחת וזה יחלוץ לאחת, אבל בדיעבד שחלץ אחד לכולן – מה שעשה עשה. והרא"ש נקט כן מן הדין שתפס לעיקר כתירוץ הראשון בגמרא (שהוא אליבא דרב אשי דלהלן), הלכך שתים הראשונות זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת בדוקא, והשלישית חולצת מאחד מהם. [לפי הגהת הב"ח ברא"ש, כאשר נפלו השתים בבת אחת, יכול אחד לחלוץ לשתייהן כי בכל אופן חליצותיהן גרועות (וכן נקט החזו"א קכ"ד). ואולם המהרש"א